

A franciák porosz földön.

Egy híres francia visszavonulás emléke

Írta: ZSOLDOS BENŐ.

Benne élünk immár az egyre jobban fejlődő világháború nagy forgatagában. A szövetségeseinkként harcoló német seregek győzelmet jelentő hadviselése már eddig is eszükbe juttatta a művelt franciáknak, hogy olykor a visszavonulás valamivel mégis jobb a biztos halálba menésnél. És habár ezek most végső erejüket összeszedve, igyekeznek visszatartani a vitézül küzdő német áradatot a Párisba való bevonulástól: hisszük, érezzük, hogy ez nincs messze már, — addig ugyan még sok francia és német vér fogja áztatni a gallusok földjét. Visszavonulásokban sem lesz még hiány bizonytalansággal. Az ilyen hadműveleteknek is hozzá kell tartozniuk a háború izgató fejleményeihez. A történelem az élet mestere lévén, ezt a tanító mestert hívjuk kalauzul ezúttal is annak bizonyosságául, hogy a jó franciák már a múltban is elegendő gyakorlatában voltak a visszavonulásnak, — nem akarjuk mondani: megfutásnak, — épen a szövetséges osztrák-porosz haderő diadalmas előnyomulása okából. Jellemző példaképpen szólván: ekképpen volt ez különösen a nagy Napoleon első hadjáratainak idején, százhusz esztendővel ezelőtt, az akkori rajnai hadjárat viharos napjaiban...

1795. második felében már teljes joggal állapíthatta meg Klio ónagysága a francia seregek akkori rajnai erőlködéseivel szemben ugyanazt, aminek kijelentésével csak nem régiben óhajtott kedveskedni a Przemysl várát ostromló orosz hadak balkezű vezére a megtámadott erődök parancsnokának, hogy t. i. elhagyta őket a szerencse.

A fiatal Károly főherceg, meg a hétéves háborúban oly híressé lett öreg Wurmser tábornagy osztrák seregei egymásután ütötték az érzékeny sebeket a Pichegru, majd Moreau francia hadosztályain.

Ez a szeszélyes hadi szerencse csak nem akart állandósulni a franciák mellett a következő, 1796-ik esztendőben sem, bár ekkor már Moreau és Jourdain fővezérek látszólag hatalmas eredményekkel számolhattak be, hiszen Moreau egészen Münchenig nyomult előre, Jourdain pedig szinte a cseh határokig vezette a sikereikben bizakodó seregeit. Hanem hát a nagysejű Károly főherceg aztán nem is késett a legderekasabban megtépázni ezeket a frissen szerzett babérokat. Augusztus 16-án tönkresilányítja a Bernadotte diadalszomszjas hadtesteit Ingolstadt-nál; hogy aztán Jourdainnal mit csinált a következő hónapokban: mindjárt meglátjuk.

1796. szept. 19-én már javában fut a francia. Szorosan a nyomában a Károly főherceg osztrák armádiája. Elvégre is a szövetséges poroszok területéről kellett kiverni az erősen betolakodott s a Rajna pompás vidékére áhító ellenséget. Nem sok ideje volt annak itt alaposabban megvetni a lábát, mert az akkori osztrák-porosz hadvezetés derekasán gondoskodott arról, hogy a Jourdain és Bernadotte seregei a Rajna mellől mind jobban eltávolodjanak észak felé. Az említett napon ez az „eltávolodás“ már valóságos meneküléssé fajult. A mindössze 27 éves, zseniális Francois Severin Marceau tábornok vezetése alatt francia csapatok e nap reggelén már kiűrtették Freylingent s a kis Wallroddal szemben a höchstenbachi erdőhöz vonultak vissza. Itt kellett volna aztán a Jourdainék terve szerint bármi áron is feltartóztatni egy darabig az osztrák csapatokat, míg Jourdain megfelelő erősítéseket nem küldhet nekik. De mire a Jourdain üzenete elérkezhetett Marceau-hoz, akkor már ez a tábornok a höchstenbachi erdőt is kiűrtette s erősen vonult vissza észak felé az altenkircheni szoroshoz. Nam nagyon volt támasos bárhol is vesztegelniök, mert az őket kitarótó osztrák-porosz haderők rohamosan haladtak előre a Freylingentől délre levő Montabauerből.

Jean-Baptiste Jourdain gróf fővezér-

seregének centruma és balszárnya minden erővel azon volt, hogy az altenkircheni szoros mögött a Wied folyó felé fejleszthesse a harcvenalat, — Bernadotte seregei pedig Altenkirchen városka mögött helyezkedtek el. Sikertült nekik ilyen módon fedezni a többi hadosztályok visszavonulását, — s a Bernadotte-ék fedezete mellett vonultak vissza Altenkirchenhez a Marceau seregei is.

Ez a kis Altenkirchen, mely a mai Koblenz porosz kerületnek egyik járási székhelye — nagyon emlékezetes pont lett mindenképpen a franciákra nézve. A Wied folyócska mögött két hegylánc közt fekvő városnál néhány hónappal előbb, 1796. jun. 4-én, már kemény csatákban mérköztek az osztrákok a Kleber francia seregeivel. Most, szept. 20-án pedig meglehetősen lealázó visszavonulásuk közben maga Károly főherceg méri ezekre a kegyelemdőfést.

A visszavonuló franciákat érzékeny veszteség érte ezúttal is Altenkirchen közelében. Itt a höchstenbachi erdőn túl kapott halálos lövést a még ugyyszólván gyermek-ember tábornok, a Lord Byron által megénekelt Marceau, akiről nem frázisképpen jegyzik föl ezeknek a nagy időknek a krónikásai, hogy a katonái imádták! Az osztrák seregeknek Altenkirchenbe történt bevonulását megelőző napon, szept. 19-én, mialatt a höchstenbachi erdőnél húzódo francia csapatok hat könnyű ágyujuk folytonos tüzelése által iparkodtak előnyomulásukban valamennyire föltartóztatni az osztrákokat: az ellenség hadállásait kémlelő Marceaut, aki gyönyörű gesztenyebarna paripán lovagolt, egy előőrsi szolgálatot teljesítő tiroli *chasseur* keresztüllötte. Sebe halálos volt, de csak harmadnap reggelén halt meg. Az osztrák seregek által akkor megszállott Altenkirchenben, a kerület porosz kormányzóságának a házában.

Jourdain levert seregeinek ugyanis az osztrák hadtestek kitarótóan üldözö előnyomulása következtében nem volt más választásuk, mint menekülésszerűen folytatni visszavonulásukat, s a francia fővezér végső szorultságában kénytelen volt halálosan beteg barátját az ellenség nagylelkűségére bízni. Pedig a szegény Monceau több ízben kérte Jourdaint, hogy ne hagyja őt az ellenség kezei közt, s inkább haljon meg azonnal, semmint hadifogoly legyen. Az ellenség nagylelkűségének feltételezése azonban nem bizonyult alaptalanak a huszonhétéves hadvezérrel szemben. Feljegyezte a történetírás, hogy maga a győzelmes Károly főherceg küldte el a saját orvosát Marceau betegágyához, hol az osztrák seregnek sok főtisztje, köztük Hadik tábornok is megjelent, s maga az öreg Kray generális könnyező szemekkel szonította meg a fiatal haldekló ellenfél kezét.

A sokáig oly legyőzhetetlennek tartott Jourdain gróf francia seregei pedig akkor már ungon-berken túl jártak. Nem volt vesztegetni idejük; bucsuzás nélkül, számottevő veszteségek árán kellett otthagyniuk a kis Wied folyó megnyerő, békés vidékét is. A nyomukban robogó osztrák haderő bizony épen séggel nem marasztalta őket, hacsak egy kis „barátságos mérközésre“ nem, amibe pedig Jourdain és Bernadotte embereinek a történetek után épen séggel semmi kedvük sem volt belemenni. Futottak tehát biztosabbnak ígérkező pozíciók felé. Az osztrák-porosz szövetségesek mellett volt a szerencse s Károly főherceg gyors hadvezetésének volt köszönhető, hogy ez a szerencse nem is maradt kiaknázatlanul. Jourdain gróf többször találja még francia seregeivel szemben Károly főherceget: mindjárt a következő évben, 1797-ben, Bonaparte olaszországi hadjáratainak második esztendejében Würzburgnál teszi csuffá Jourdainékat a főherceg, a campofornioi béke után, 1798-ban pedig Stockach mellett kényszeríti megadásra a legyőzött franciákat.

A mostani világháború bizonyosság reá, hogy a derek franciáknak minden nyílt és titkos óhajtasuk ma is, hogy minél mélyebb barázdákat hasíthassanak ki maguknak a vitéz poroszok földjén. Nos, ettől ugyan ez-

úttal derekasán messzire estek: azok a bizonyos barázdák épen Franciaország testén vonulnak végig a rendíthetetlen kitartással küzdő német seregek győzelmei nyomán. Néhai való jó Berzsenyi Dánielünk, ha élne, teljes joggal döröghetné oda most a békés fejlődés ellenségéül szegődött franciának azt, amit épen a fenti események időszakában, 1796-ban, a magyaroknak írt:

„Nem látod a bosszus egeknek Ostorait nyomorult hazádon?!”

Délmagyarországi levél a lakosság hazafiságáról.

Zmejanovics Gábor, a verseci görög keleti szerb püspök, a délvidéki szerb lakosság egyik legérdemesebb, becsüle b n és hazafiságban megöszült vezéréfia, kará sonyi pásztorlevelében oly hazafias hangon szólott hieveihez, hogy fejtegetéseit bármely magyar főpap is magáévá tehetné. *Frontiu Traján* Valér, lugosi görög katolikus román püspök, több ízben intézett szótát hieveihez, királyhűségre és hazaszeretetre intve őket.

Számos szerb nemzetiségű magyar állampolgár nagyobb adományokkal járult hozzá az Augusztia-alaphoz s főleg a temesvári szerbek azok, akik *Joanovich* Sándorné, a temesmegyei főispán és kormánybiztos nemeslelkű nejének felhívására ugyyszólván anyagi erejüket felülmuló áldozatkésztséget tanusítottak.

Krassószörény-, Temes- és Torontál vármegyéknek a szerb határon fekvő községei a legnagyobb rend és nyugalom képét mutatják; a lakosság nem menekült el, végzi megszokott napi teendőit és a legteljesebb bizalommal van vitéz hadseregünk és fáradhatatlan hatóságaink iránt.

Az oly nehéz, talán legnehezebb helyzetben levő *orsovai* lakosság egész Magyarország közvéleményének csodálatát érdemli ki, amiért oly kitartással, bátorsággal és odaadással viseli magát a hónapok óta folyó világháború alatt.

Ami pedig a katonák viselkedését illeti, ha magam nem láttam volna, talán el sem hinném más leírását olvasva, azt a *rendkívüli lelkesedést és testvéries szeretetet ragaszkodást*, amellyel a különböző nemzetiségű ezredek legénysége a harctérre indult.

Láttam a *lugosi* 8. és *verseci* 7. honvédegységeket, a *temesvári* 61. és 29. cs. és kir. gyalogezredek s a 43. *karánsebesi* gyalogezred legénységének lelkesedését, hősi hangulatát, láttam a *lugosi* 8. honvéd ágyusezredet és a 21. cs. és kir. tüzérezredet, amelyeknek egész legénysége piros-fehér-zöld zászlókkal és szalagokkal diszitve indult a nagy küzdelembe!

A négyes huszárok, a nyolcas honvédek, a népiölkelő menetzászlóaljak, oravicaiak, verseciek, karánsebesiek, orsovaiak, — *magyarok, németek, szerbek, mind-mind piros-fehér-zöld szalagokkal, kokárdákkal diszitve, bokrétás sapkákkal és csáköval, énekelve indultak utnak.*

A Délvidék minden városában sok-sok helyen ott van a kirakatban a király babérokoszoruzott arcképe és semmiféle hatóságnak még nem akadt dolga olyanokkal, akik bármely kis mérvű nemzetiségi kihágást követtek volna el.

A Bánság lakói megőrizték hűségüket, a mellyel a Király és Haza iránt tartoznak!

Sz. G.